

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN”

**MATERIALE
ȘI
CERCETĂRI
ARHEOLOGICE**

**SERIE NOUĂ
IX**

2013

**EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
BUCUREȘTI, 2013**

Colegiul de redacție

PROF. DR. ALEXANDRU BARNEA (Universitatea București), **DR. SANDA BAILESCU** (Université des Sciences et Technologies de Lille, Laboratoire de Préhistoire et Quaternaire, CNRS), **PROF. DR. CLIVE BONSALE** (University of Edinburgh), **PROF. DR. NIKOLAUS BOROFFKA** (Deutsches Archäologisches Institut – Eurasien Abteilung, Berlin, Germany), **DR. GH. I. CANTACUZINO** (Institutul de „Arheologie Vasile Pârvan” București), **DR. UWE FIEDLER** (Berlin), **DR. RADU HARHOIU** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București), **DR. ANNIE RENOUX** (Université du Maine, Le Mans), **PROF. DR. ERIK TRINKAUS** (Department of Anthropology, Washington University), **PROF. DR. ALAIN TUFFREAU** (Université des Sciences et Technologies de Lille, Laboratoire de Préhistoire et Quaternaire), **ACAD. ALEXANDRU VULPE** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București).

Comitetul de redacție

ROXANA DOBRESCU – redactor-șef

ADRIAN IONIȚĂ – redactor-șef adjunct

IRINA ACHIM, ADINA BORONEANȚ, ADRIAN DOBOȘ, LIANA OȚA, ADRIANA PANAITE, DANIEL SPÂNU, VLAD VINTILĂ ZIRRA – membri

LILIANA ZAHARIA – secretar de redacție

Redactor Editura Academiei Române: **ADRIAN MIRCEA DOBRE**

Tehnoredactor Editura Academiei Române: **DOINA STOIA**

Revista se poate procura contracost la sediul EDITURII ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, 050711, București, România; tel. 4021-318 8146, 4021-318 8106, Fax 4021-318 2444, e-mail: edacad@ear.ro.

ORION PRESS IMPEX 2000 S.R.L., P.O. Box 77-19, sector 3, București, România, Tel./Fax: 4021-610 6765, 4021-210 6787, Tel.: 0311 044 668, e-mail: office@orionpress.ro.

S.C. MANPRES DISTRIBUTION S.R.L., Piața Presei Libere, nr. 1, Corp B, Etaj 3, Cam. 301–302, sector 1, București, România, tel./fax: (4021) 314 6339, e-mail: abonamente@manpres.ro, office@manpres.ro, www.romanianjournals.com.

DEREX COM S.R.L., e-mail: derex_com@yahoo.com

Orice corespondență se va trimite Colegiului de redacție pe adresa: str. Henri Coandă 11, 010667 București, tel./fax 4021 212 88 62. și redactie_iab@yahoo.com

Normele de redactare a manuscriselor și lista abrevierilor folosite în revistă sunt în general aceleași ca în celelalte publicații ale Institutului de Arheologie. În măsura în care vom elabora alte norme, ne obligăm să le publicăm în numărul următor.

SUMAR

ALAIN TUFFREAU, ROXANA DOBRESU, SANDA BALESCU, MĂDĂLIN CORNEL VĂLEANU, Boinești (département de Satu-Mare), Moustérien, Aurignacien et processus taphonomiques	7
ALEXANDRU CIORNEI, Petrografia silicolitelor din siturile Paleoliticului superior de pe Valea Dunării. Caracteristici și proveniență	41
MIHAI GLIGOR, MARIANA ROȘU, CĂLIN ȘUTEU, New Evidence on Burial Practices in Petrești Culture	67
CAMELIA-MIRELA VINTILĂ, CARMEN PAVEL, MARIAN NEAGU, Noi aspecte ale plasticii antropomorfe descoperite la Dunărea de Jos.....	83
ALIN FRÎNCULEASA, BIANCA PEDA, OCTAV NEGREA, ANDREI DORIAN SOFICARU, Cercetări arheologice în cimitirul din epoca bronzului târziu de la Câmpina (jud. Prahova) – campaniile 2011 și 2012.....	97
DANIEL SPÂNU, Fibule „de tip hibrid”?	145
MIRCEA DABÎCA, Noi cercetări arheologice în partea de sud a cetății Histria. Campaniile 2003–2009	157
ALEXANDRU BĂDESCU – Amfore orientale de tip Kapitän II descoperite la <i>Histria</i> în Sectorul <i>Basilica extra muros</i>	189
ANNAMARIA DIANA, MIHAI MEȘTER, Meeting an Early Medieval Community: A Preliminary Analysis of the Human Skeletal Remains from the Jucu Cemetery (Cluj-Napoca, Romania)	3; ;
BOGDAN CIUPERCĂ, ANDREI MĂGUREANU, EUGEN PAVELEȚ, DORIN SÂRBU, Cercetări arheologice în Curtea Domnească de la Târgșoru Vechi	219
RADU-ALEXANDRU DRAGOMAN, MIHAI FLOREA, Preambul la o cercetare arheologică a fostei colonii de muncă forțată din perioada comunistă de la Poarta Albă, România.....	231

RECENZII

Laurent Carozza, Cătălin Bem, Cristian Micu (eds.), <i>Société et environnement dans la zone du Bas Danube durant le 5ème millénaire avant notre ère</i> , Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2011, 413 p. (<i>Cristian Eduard Ștefan</i>)	243
Abrevieri	245

SOMMAIRE

ALAIN TUFFREAU, ROXANA DOBRESU, SANDA BALESU, MĂDĂLIN CORNEL VĂLEANU, Boinești (département de Satu-Mare), Moustérien, Aurignacien et processus taphonomiques	7
ALEXANDRU CIORNEI, Petrografia silicolitelor din siturile Paleoliticului superior de pe Valea Dunării. Caracteristici și proveniență.....	41
MIHAI GLIGOR, MARIANA ROȘU, CĂLIN ȘUTEU, New Evidence on Burial Practices in Petrești Culture	67
CAMELIA-MIRELA VINTILĂ, CARMEN PAVEL, MARIAN NEAGU, Several antropomorphic figurines found during the excavations on the Vidra tell	83
ALIN FRÎNCULEASA, BIANCA PEDA, OCTAV NEGREA, ANDREI DORIAN SOFICARU, Archaeological research in the Bronze Age cemetery at Câmpina (Prahova county) – campaigns 2011 și 2012.....	97
DANIEL SPÂNU, Fibule „de tip hibrid”?	145
MIRCEA DABÎCA, Les principaux résultats des fouilles menées entre 2003 et 2009 à Histria, dans le périmètre du Secteur sud	157
ALEXANDRU BĂDESCU – Amphoras Kapitän II discovered at Histria, in extra muros Basilica	189
ANNAMARIA DIANA, MIHAI MEȘTER, Meeting an Early Medieval Community: A Preliminary Analysis of the Human Skeletal Remains from the Jucu Cemetery (Cluj-Napoca, Romania)	3; ;
BOGDAN CIUPERCĂ, ANDREI MĂGUREANU, EUGEN PAVELEȚ, DORIN SÂRBU, Archaeological research Cercetări arheologice în Curtea Domnească de la Târgșoru Vechi.....	219
RADU-ALEXANDRU DRAGOMAN, MIHAI FLOREA, Preamble of planned archaeological research in the former forced labor camp from the communist period at Poarta Albă, Romania	231

COMPTE-RENDUS

Laurent Carozza, Cătălin Bem, Cristian Micu (eds.), <i>Société et environnement dans la zone du Bas Danube durant le 5ème millénaire avant notre ère</i> , Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2011, 413 p. (<i>Cristian Eduard Ștefan</i>)	243
Abréviations	245

Amfore orientale de tip Kapitän II descoperite la *Histria* în Sectorul *Basilica extra muros*

ALEXANDRU BĂDESCU*

Key-words: *Scythia, Histria*, roman period, ceramics, amphoras, Kapitän II.

Summary: Amphoras Kapitän II type are attested in *Scythia Minor* in contexts dated between the end of the 2nd century AD and the beginning of the 6th century AD, especially between 250 and 450 AD. They are widely distributed around the eastern Mediterranean, *Dacia, Moesia Superior, Pannonia, Italia, Dalmatia*, northern Africa; but less common in the west; small quantities also occurred in Gallia, North and North-Western regions of the Black Sea. This type of amphoras was discovered in the southern parts of the province of *Dacia*, between the Lower Danube and the Carpathians, in archaeological sites situated along the Roman roads across the Danube and the Olt, Jiu and Timis rivers. Within the arch of the Carpathian mountains they are rarely attested. Those amphoras were transported on the water – Black Sea and Danube – to the points where from start the land roads going to the North. They were especially used for the army supply, most of them being discovered inside Roman fortifications. There are two different types of Kapitän II amphoras. For the early type there are analogies at *Sucidava, Slăveni, Romula, Răcari, Dierna, Tibiscum, Crâmpoia, Gresia, Jidava, Râșnov, Enoșești-Acidava, Stolniceni-Buridava, Orlea, Gârla Mare, Colonești-Mărunței, Cioroiul Nou* and Orlea. For the late type there are analogies at *Histria, Cogealac, Fântânele, Tomis, Tropaeum Traiani, Arsa, Aegyssus, Plopu, Halmyris, Telița-Amza, Barboși, Troesmis, Sacidava, Babadag-Topraichioi, Bizone, Nicopolis ad Istrum, Novae, Atena, Corint, Argos*, and also in *Moesia Superior, Dalmatia, Pannonia, Italia, Gallia*, northern Africa and North and North-Western regions of the Black Sea.

Cuvinte-cheie: *Scythia, Histria*, epocă romană, ceramică, amfore, Kapitän II.

Rezumat: Acest tip amforic este atestat în *Scythia Minor* în contexte datate între sfârșitul secolului al II-lea p. Chr. și începutul secolului al VI-lea, dar cu precădere între anii 250–450 p. Chr. Sunt foarte des întâlnite și în zona Mediteranei orientale, *Dacia, Moesia Superior, Pannonia, Italia, Dalmatia*, nordul Africii și, în cantități mai mici, în *Gallia* sau nordul și nord-vestul Mării Negre. În *Dacia*, amforele de tip Kapitän II au fost descoperite în special în partea de sud, între Dunărea de Jos și Munții Carpați, rareori în interiorul arcului carpatic, în situri arheologice din apropierea drumurilor romane amplasate de-a lungul Dunării, a râurilor Olt, Jiu și Timiș. Transportul lor

trebuie să se fi făcut pe mare și pe Dunăre până la punctele de unde drumurile romane porneau spre nord. Erau folosite în special pentru aprovizionarea armatei, majoritatea lor fiind găsite în fortificații romane. Pentru varianta timpurie există analogii¹ la: *Sucidava, Slăveni, Romula, Răcari, Dierna, Tibiscum, Crâmpoia, Gresia, Jidava, Râșnov, Enoșești-Acidava, Stolniceni-Buridava, Orlea, Gârla Mare, Colonești-Mărunței, Cioroiul Nou* și Orlea. Varianta târzie are analogii² la: *Histria, Cogealac, Fântânele, Tomis, Tropaeum Traiani, Arsa, Aegyssus, Plopu, Halmyris, Telița-Amza, Barboși, Troesmis, Sacidava, Babadag-Topraichioi, Bizone, Nicopolis ad Istrum, Novae, Atena, Corint, Argos*, precum și în alte puncte situate în *Moesia Superior, Dalmatia, Pannonia, Italia, Gallia*, nordul Africii sau nordul și nord-vestul Mării Negre.

* *

Cercetările arheologice în sectorul *Basilica extra muros*³ de la *Histria*⁴ au fost reluate începând cu anul 2001⁵. Materialul ceramic publicat aici a fost descoperit în anul 2001 în secțiunea magistrală denumită S 1⁶.

¹ Vezi planșa nr. 2: Harta descoperirilor de pe teritoriul României.

² Idem.

³ Vezi planșa nr. 1: Planul general al Histriei și poziționarea sectorului *Basilica extra muros*.

⁴ Cercetări arheologice în acest sector au fost efectuate în anii 1955–1956 (Popescu 1957; Popescu 1994) și în perioada 1961–1964 (Nubar 1970, p. 191–199; Nubar 1971, p. 199–215). Pentru istoricul cercetărilor vezi Rusu-Bolindeț, Bădescu 2005, p. 103.

⁵ Colectivul de cercetare a fost constituit din Alexandru Suceveanu (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București) – responsabil de sector, Karl von der Lohe (Institutul de Arheologie „Ludwig Maximilian”, Universitatea din München), Viorica Rusu-Bolindeț (Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca), Alexandru Bădescu (Muzeul Militar Național, respectiv, din 2002, angajat al Muzeului Național de Istorie a României, București) – membri în colectiv.

⁶ Suprafața cercetată a fost de 15/3 metri.

* Muzeul Național de Istorie a României, București; e-mail: alex_bades@yahoo.com

Despre amforele de tip Kapitän II au fost publicate unele articole și studii⁷ în ultimele decenii. În urmă cu 3–4 decenii, acestea erau prezentate ca aparținând unui singur tip, fără subtipuri sau variante⁸. Distribuția și pasta din care sunt produse aceste amfore, care se pare că este identică, indiferent de contextul descoperiri, sunt argumente pentru existența unui singur atelier situat, cel mai probabil, în estul Mării Egee. Totuși, analizele au demonstrat existența mai multor ateliere. O analiză atentă a formei arată că ele pot avea corpul mai mult sau mai puțin curbat, umărul mai mult sau mai puțin arcuit și baza de la cilindrică la conică, toate acestea fiind argumente pentru existența mai multor centre de producție și, implicit, a unor variante.

Lotul ceramic descoperit la *Histria*, în anul 2001, conține 11 fragmente de amfore de acest tip: 3 buze, 7 picioare și un fragment din zona inferioară.

Amforele Kăpitan II au corpul conic, terminat cu un picior tubular masiv și anse supraînălțate, ovale în secțiune. Buza este despărțită de gât printr-o șanțuire puternică, iar gâtul este aproape cilindric sau tronconic. Prezintă caneluri pronunțate pe picior și gât. Capacitatea este de aproximativ 10 litri, iar dimensiunile se încadrează în următoarele limite: H = 60–80 cm; DMG = cca 7–8 cm; DM = cca 25 cm; DF = 6–8 cm.

În zona Dunării de Jos aceste amfore sunt atestate până în prezent la: *Histria*⁹, *Cogealac*¹⁰, *Fântânele*¹¹ (în teritoriul histrian), *Tomis*¹², *Arsa* (în teritoriul callatian)¹³, *Bizone*¹⁴, *Nicopolis ad Istrum*¹⁵, *Novae* (unde reprezintă aproape 10% din amforele de epocă romană timpurie)¹⁶, *Aegyssus*¹⁷, *Halmyris* (și în teritoriu)¹⁸, *Plopu* (în lacul Beibugeac)¹⁹,

⁷ Popilian 1974, p. 137–146; Popilian 1976; Ardeț 1991, p. 83–89; Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 231–240; Negru, Bădescu, Avram 2003b, p. 209–214.

⁸ Zeest 1960, p. 114; Kapitän 1972, p. 243–252; Brukner 1981, p. 185; Peacock, Williams 1986, p. 193–194; Dyczek 1999, p. 113.

⁹ Suceveanu 1982, faza II A–B, p. 116/cat. nr. 18–22, pl. 15; Suceveanu 2000, p. 173–174, pl. 84.

¹⁰ Lungu, Bounegru, Avram, 1990, p. 172, fig. 8/8.

¹¹ Angelescu, 1998, p. 228/cat. nr. 116, 231/cat. nr. 149, 154, 233/cat. nr. 176, pl. XIII, XV, XVI, XXIII.

¹² Scorpan 1976, p. 156–157, pl. I/3; Scorpan 1977, p. 269–270, fig. 1/3; Opaïț 1996, p. 57, pl. 10/6.

¹³ Ionescu, Georgescu, 1997, p. 173/cat. nr. 14, fig. 5.

¹⁴ Kuzmanov, Salkin 1992, p. 39/cal. nr. 47–48, pl. IV.

¹⁵ Falkner 1999, p. 251/cat. nr. 150–153, fig. 9.52.

¹⁶ Dyczek 1996, p. 37, fig. 5, 18.

¹⁷ Piese inedite.

¹⁸ Opaïț 1991a, p. 148–149; Opaïț 1996, p. 56; Topoleanu 2000, p. 140–141/cat. nr. 355–356, pl. XLIV.

¹⁹ Piesă inedită.

Telița – Amza (în teritoriul noviodunens)²⁰, Barboși²¹, *Troesmis*²², *Sacidava*²³, Babadag – Topraichioi²⁴ și Slava Rusă – Kurt Baiir²⁵, în contexte datate între sfârșitul secolului al II-lea și începutul secolului al VI-lea p. Chr., însă cu precădere între anii 250–450 p. Chr.

Acest tip de amfore este foarte răspândit în zona Mediteranei orientale, în special în bazinul Mării Egee, la *Corint* și *Argos*²⁶, precum și în *Dacia*, *Moesia Superior*, *Pannonia*, *Italia*, *Dalmatia* și în nordul Africii²⁷. În cantități mai mici sunt atestate în *Gallia* sau în nordul și nord-vestul Mării Negre. Sunt datate între mijlocul secolului al II-lea și începutul secolului al V-lea p. Chr., însă la *Berenice* sunt atestate și în contexte arheologice din prima jumătate a secolului al VI-lea p. Chr.²⁸.

În *Dacia* amforele de tip Kăpitan II au fost descoperite în special în partea de sud, între Dunăre și Munții Carpați, rareori în interiorul arcului carpatic, în situri arheologice din apropierea drumurilor romane amplasate de-a lungul Dunării (*Sucidava*, *Orlea*, *Gârla Mare*, *Dierna*), a *limes-ului transalutanic* (Crâmpoia, Gresia, Jidava și Râșnov), râurilor Olt (Slăveni, *Romula*, *Enoșești-Acidava*, *Stolniceni-Buridava*), Jiu (Răcari) și Timiș (*Tibiscum*). Cel mai probabil erau transportate pe mare și pe Dunăre până la punctele de unde drumurile romane porneau spre nord. Pentru că majoritatea au fost descoperite în fortificații romane se pare că erau folosite, în special, pentru aprovizionarea armatei. Cele descoperite în așezările civile²⁹ din apropierea castrelor au ajuns acolo, probabil, tot pe filieră militară³⁰.

Departajarea cronologică nu implică, obligatoriu, existența a două variante distincte, timpurie și târzie.

²⁰ Baumann 1995, p. 91/cat. nr. 23, pl. LXVII/1, 3; Opaïț 1996, p. 56; Baumann 2003, p. 198–199/cat. nr. 79.

²¹ Sanie 1981, p. 136, pl. 32/5, 33/1, 3.

²² Opaïț 1980, p. 298, 301, pl. V/1, XII/2.

²³ Scorpan 1975, p. 267–268, pl. 1/1–2.

²⁴ Opaïț 1991b, p. 221, pl. 27/1–2; Opaïț 1996, p. 56, pl. 10/7–8.

²⁵ Opaïț 1996, p. 57.

²⁶ Reprezintă între 30 și 45% din vasele pentru transport din complexele închise datate la începutul secolului al IV-lea și aproape 10% din cele datate la sfârșitul aceluiași secol.

²⁷ La *Berenice* reprezintă 10–15% din amforele datate în prima jumătate a secolului al III-lea.

²⁸ Riley 1979, fig. 34.

²⁹ *Enoșești-Acidava*, *Buridava*, *Tibiscum*.

³⁰ *Colonești-Mărunței*, *Cioroiul Nou* și *Orlea* (Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 235).

Ieșirea Daciei din granițele Imperiului a dus, firește, la quasidispariția amforelor Kăpitan II din această zonă.

Astfel, pentru varianta timpurie, avem următoarele analogii: *Dacia*: Popilian 1976, p. 44–45, 172/cat. nr. 201, pl. XV; Ardeț 1996, p. 168, fig. 8; Benea 2000, p. 435, fig. 1/1; *Sucidava*, Slăveni, *Romula*, Răcari, *Dierna*, *Tibiscum*, Crâmpoia, Gresia, Jidava, Râșnov, Enoșești-*Acidava*, Stolniceni-*Buridava*, Orlea, Gârla Mare, Colonești-Mărunței, Cioroiul Nou și Orlea: Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 235, Pl. 1–2.

Pentru varianta târzie sunt analogii mai numeroase: *Histria*: Suceveanu 1982, faza II A–B, p. 116/cat. nr. 18–22, pl. 15; Suceveanu 2000, p. 173–174, pl. 84; Cogeașlac: Lungu, Bounegru, Avram 1990, p. 172, fig. 8/8; Fântânele: Angelescu 1998, p. 228/cat. nr. 116, p. 231/cat. nr. 149, 154, p. 233/cat. nr. 176, pl. XIII, XV, XVI, XXIII; *Tomis*: Scorpan 1976, p. 156–157, pl. I/3; Scorpan 1977, p. 269–270, fig. 1/3; Opați 1991a, p. 186, pl. 20/A; Opați 1996, p. 57, pl. 10/6; *Tropaeum Traiani*: Bogdan-Cătănicu, Barnea 1979, fig. 167, 3.9 (sec. VI–VII p. Chr.); Arsa: Ionescu, Georgescu 1997, p. 173/cat. nr. 14, fig. 5; *Aegyssus*, Plopu: Paraschiv 2006, p. 87, 88; *Halmyris*: Opați 1991a, p. 148–149; Opați 1996, p. 56; Topoleanu 2000, p. 140–141/cat. nr. 355–356, pl. XLIV; Telița-Amza: Baumann 1995, p. 91/cat. nr. 23, pl. LXVII/1, 3; Opați 1996, p. 56; Baumann 2003, p. 198–199/cat. nr. 79; *Troesmis*: Sanie 1981, p. 136, pl. 32/5, 33/1, 3 (Barboși); Opați 1980, p. 298, 301, pl. V/1, XII/2; *Sacidava*: Scorpan 1975, p. 267–268, pl. 1/1–2 (); Babadag-Topraichioi: Opați 1991b, p. 221, pl. 27/1–2; Opați 1996, p. 56, pl. 10/7–8; Slava Rusă-Kurt Baiir: Opați 1996, p. 57; Bizone: Kuzmanov, Salkin 1992, p. 39/cal. nr. 47–48, pl. IV; *Nicopolis ad Istrum*: Falkner 1999, p. 251/cat. nr. 150–153, fig. 9.52; *Novae*: Dyczek 1996, p. 37, fig. 5, 18; *Athena*: Robinson 1959, M 237 (sec. IV); *Corint*: Williams, Zervos 1983, p. 26/cat. nr. 70, pl. 10; *Argos*: Abadie-Reynal 1989, p. 47, fig. 5; Riley 1979, p. 192, fig. 35; Peacock, Williams 1986, p. 193, fig. 113; Slane 2000, fig. 14/f; *Moesia Superior*: Bjelajac 1996, p. 41–44/cat. nr. 53–60, fig. 13; *Pannonia*: Kelemen 1990, p. 174–183, fig. 6–8; Hárshegy 2004, p. 116, fig. 2/II–19; *Italia*: Kapitan 1972, p. 248, fig. 4; Panella 1972, p. 92–53, fig. 43–45; Lusuardi Siena 1977, p. 216, fig. 38; Williams, Zervos 1983, p. 15/cat. nr. 27, pl. 7; Panella 1989, fig. 23–24; Carignani, Pacetti 1989; Martin 2005, p. 127; *Dalmatia*: Reynolds 2004,

p. 226, fig. 13/45–47; nordul Africii: Riley 1979, p. 189–193/cat. nr. 234, fig. 35, 84; *Gallia*: Laubenheimer 1990, p. 141; Lemaître 2000, p. 473, fig. 8/5–10 (); nordul și nord-vestul Mării Negre: Zeest 1960, p. 114, pl. XXXIII; Košelenko, Kruglicova, Dolgorukov 1984, pl. LXXIV/35; Daševskaja 1991, p. 20, pl. 31/18; Krapivina 1993, p. 95, fig. 29/18–20.

Referitor la conținut, majoritatea cercetătorilor cred că erau folosite pentru transportul vinului³¹. Alții consideră că nu au suficiente dovezi și optează pentru varianta „conținut necunoscut”³². Cel mai probabil este ca vinul să fi fost marfa transportată în aceste amfore.

În ceea ce privește originea lor, frecvența în Mediterana orientală și raritatea în cea occidentală³³, precum și distribuția sau structura pastei, sunt argumente pentru existența unor ateliere situate, cel mai probabil, în estul Mării Egee³⁴. Este posibilă și producerea lor pe coasta de vest a Asiei Mici³⁵ sau în regiunea din estul Mării Mediterane³⁶. Analizele chimice și petrologice³⁷ pot confirma sau infirma opiniile prezentate.

Tipul amforic în care se încadrează cele 11 fragmente descoperite la *Histria* în anul 2001 este documentat în situri arheologice din apropierea drumurilor romane amplasate de-a lungul Dunării (*Sucidava*, Orlea, Gârla Mare, *Dierna*), a *limes*-ului *transalutanus* (Crâmpoia, Gresia, Jidava și Râșnov), râurilor Olt (Slăveni, *Romula*, Enoșești-*Acidava*, Stolniceni-*Buridava*), Jiu (Răcari) și Timiș (*Tibiscum*) și în multe așezări din *Schytia Minor*. Foarte probabil că erau transportate pe mare și pe Dunăre până la punctele de unde drumurile romane porneau spre nord. Majoritatea lor au fost găsite în fortificații romane, puține în așezările civile ale acestora (Enoșești-*Acidava*, Stolniceni-*Buridava*, *Tibiscum*) și în așezările rurale (Colonești-Mărunței, Cioroiul Nou și Orlea).

³¹ Panella 1972, p. 93; Panella 1973, p. 599; Laubenheimer 1990, p. 141; Dyczek 1999, p. 113; Lemaître 2000, p. 476; Martin 2000, p. 429.

³² Peacock, Williams 1986, p. 194.

³³ Peacock, Williams 1986, p. 193.

³⁴ Abadie-Reynal 1989, p. 47; Vilvorder, Symond, Rekk 2000, p. 481.

³⁵ Nicolauo, Empereur 1986, p. 398 (*Millet*); Panella 1972, p. 92; Panella 1973, p. 598; Laubenheimer 1990, p. 141; Outschar 1993, p. 46–52 (*Ephesus*).

³⁶ Lemaître 2000, p. 473.

³⁷ Pentru comentarii și rezultatele analizelor vezi Vilvorder, Symond, Rekk 2000, p. 481; Tomber, Dore 1998, p. 109; Empereur, Picon 1989, p. 233; Peacock, Williams 1986, p. 194–195.

În castrele romane de pe *Limes transalutanus* și la *Romula* au fost datate la sfârșitul secolului al II-lea p. Chr. și în prima jumătate a secolului al III-lea p. Chr. La Slăveni, pe *Limes alutanus*, au fost descoperite în nivelul datat între anii 205 și 251 p. Chr. La Jidava, un fragment a fost găsit în nivelul datat între anii 240–245 p. Chr. În alte castre au fost datate în secolele II–III p. Chr. sau la sfârșitul secolului al III-lea – mijlocul secolului al III-lea p. Chr. și începutul secolului al IV-lea p. Chr., respectiv în secolele III–IV p. Chr. .

În anul 1982, Alexandru Suceveanu publica un lot ceramic numeros care cuprindea și 7 fragmente de amfore de tip Kapitän II. Acestea fuseseră descoperite în nivelurile II A–B și erau datate în perioada cuprinsă între a doua jumătate a secolului al III-lea și al treilea sfert al secolului al IV-lea p. Chr.

Din cele 11 fragmente descoperite la *Histria*, un singur exemplar este datat la începutul secolului al VI-lea, celelalte fiind descoperite în nivelurile II A–B care corespund perioadei 250–378 p. Chr.

*
* *

I. Kapitän 1972, tipul II; Berenice MRA 7; Zeest 1960, tipul 79; Popilian 1976, tipul IV; Scorpan 1976, tipul I-E; Peacock/Williams 1986, tipul 47; Kelemen 1990, tipul 21; Kuzmanov/Salkin 1992, tipul 20; Krapivina 1993, tipul 9; Bjelajac 1996, tipul XII; Robinson 1959, M 237

Cele 3 fragmente de gură se încadrează în două tipuri diferite, primul având gâtul cilindric, iar celelalte două tronconic.

I.1. Kapitän 1972, tipul II; Zeest 1960, tipul 79a

Gâtul este lung, aproape cilindric, iar diametrul gurii este cuprins între 70 și 81 mm. Pasta este cărămie, arsă complet.

Catalog

1. Amforă (fragment parte superioară)³⁸. Ardere primară uniformă, oxidantă, pastă semifină, culoare orange – deschisă. Buză inelară, subțiată. Degresanți: pietricele (maxim 2 mm), particule medii de calcit, oxizi de fier și mică. Dimensiuni: DMG = 80 mm, DMP = 82 mm, H = 71 mm. *Histria* 2001, sector BEM, S 1, c 1–2, –0,95 m, nr. 120, Pl. 1/1.

Tip: Kapitän 1972, tip 2; Peacock & 1986, tip 47; Kelemen 1990, p. 177–178, fig. 7:6,7; Suceveanu 2000, p. 173–174, pl. 84:7.

³⁸ Planșa nr. 3/1.

Cronologie: mijlocul secolului al II-lea – începutul secolului al V-lea p. Chr.

Asemenea exemplare au fost descoperite la *Romula*³⁹, *Jidava*⁴⁰, *Răcari*⁴¹ și *Gârla Mare*⁴². Cu excepția celui descoperit în *villa rustica* de la *Gârla Mare*, toate au fost găsite în fortificații romane. Ele au fost datate la sfârșitul secolului al II-lea p. Chr. și prima jumătate a secolului al III-lea p. Chr. (*Romula*, *Jidava*), respectiv în secolele II–III p. Chr. (*Răcari*, *Gârla Mare*).

Exemplare similare au mai fost descoperite în trecut la *Histria*⁴³, *Mursa*⁴⁴, *Dunapentele*⁴⁵, *Aquincum*⁴⁶, *Atena*⁴⁷ și în nordul Mării Negre, la *Pantikapaion*⁴⁸.

I.2. Kapitän 1972, tipul II; Zeest 1960, tipul 79b

Corpul este ovoidal înalt și are umărul marcat, ansele sunt înălțate peste nivelul gurii vasului, buza este verticală cu marginea oblică la interior, iar gâtul este lung și tronconic. Pasta este cărămie, arsă complet.

Catalog

2. Amforă (fragmentară, gât)⁴⁹. Ardere primară uniformă, oxidantă, pastă grosieră, poroasă, culoare cărămie, fără decor. Degresanți: particule mari de cuarț, calcit și oxizi de fier. Buză inelară, subțiată. Dimensiuni: DMG = 72 mm, DMP = 76 mm, H = 56 mm. *Histria* 2001, sector BEM, S 1, c 4, –1,20 m, nr. 34, Pl. 1/2.

3. Amforă (fragmentară, gât)⁵⁰. Ardere primară uniformă, oxidantă, pastă semifină, densă, cu mici porozități, aspect rugos, culoare cărămiziu închis. Degresanți: particule mici și medii de calcit, oxizi de fier și mică. Suprafața exterioară netedă, buză dreaptă, cu canelură sub buză. Ardere secundară la

³⁹ Muzeul Militar Național – Depozitul de Arheologie (un fragment provenit din săpătura condusă de Cristian Vlădescu și Romeo Avram); Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 238, pl. 1/13.

⁴⁰ Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 238, pl. 1/14.

⁴¹ Muzeul Militar Național – Depozitul de Arheologie (un fragment provenit din săpătura condusă de Cristian Vlădescu și Romeo Avram); Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 238, pl. 1/15–16.

⁴² Stîngă 1998, p. 35, fig. 8:7; Negru, Bădescu, Avram 2003a, 2003, p. 238, pl. 1/17.

⁴³ Suceveanu 2000, p. 173–174, pl. 84:5.

⁴⁴ Brukner 1981, p. 185, pl. 163:71.

⁴⁵ Kelemen 1990, p. 177, fig. 7:1.

⁴⁶ Kelemen 1990, p. 177, fig. 7:4.

⁴⁷ Robinson 1959, p. 69, pl. 15, K 113.

⁴⁸ Zeest 1960, p. 78, fig. 79a, pl. XXXIII.

⁴⁹ Planșa nr. 3/2.

⁵⁰ Planșa nr. 3/3.

exterior și pe buza interioară. Dimensiuni: DMG = 70 mm, DMP = 170 mm, H = 69 mm. *Histria* 2001, sector BEM, S 1, c 4, -1,10 – 1,20 m, nr. 215, pl. 1/3.

Tip: Kapitan 1972, tip 2; Peacock & 1986, tip 47; Kelemen 1990, tip 21; Suceveanu 2000, tip LIX/6.

Cronologie: mijlocul secolului al II-lea – începutul secolului al V-lea p. Chr.

Fragmente din această variantă au fost descoperite și la Crâmpoia⁵¹, Jidava⁵², *Romula*⁵³, Răcari⁵⁴, *Dierna*⁵⁵, Gresia⁵⁶ și *Tibiscum*⁵⁷. Ele au fost găsite în interiorul castrelor romane, în barăci (Jidava) sau în gropi (*Romula*). Diametrele gurilor sunt cuprinse între 55 mm (*Romula*) și 73 mm (Gresia). Aceste fragmente au fost datate la sfârșitul secolului al II-lea p. Chr. și în prima jumătate a secolului al III-lea p. Chr. (Jidava), în secolele II–III p. Chr. (Răcari), între 240–245 p. Chr. (un alt fragment de la Jidava), la sfârșitul secolului al III-lea p. Chr. (*Tibiscum*), respectiv la sfârșitul secolului al III-lea p. Chr. și în secolul al IV-lea p. Chr. (*Dierna*).

Asemenea amfore au mai fost descoperite chiar la *Histria*⁵⁸, în *Pannonia* (*Mursa*⁵⁹ și *Aquincum*⁶⁰), în *Italia* (*Capo Ognino*⁶¹ și *Ostia*⁶²), în *Gallia* (Bauvay⁶³), în Grecia (*Atena*⁶⁴, *Corinth*⁶⁵, *Olympia*⁶⁶, *Knossos*⁶⁷) și în nordul Marii Negre (*Semenovska*⁶⁸).

⁵¹ Muzeul Militar Național – Depozitul de Arheologie (un fragment provenit din săpătura lui Romeo Avram); Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 238, pl. 1/5.

⁵² Pentru toate fragmentele de amfore, de tip Kapitan II, descoperite la Jidava și pe care le voi aminti în paginile următoare am avut acceptul domnului Constantin Petolescu pentru a le publica împreună cu Mircea Negru și Romeo Avram (Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 238, pl. 1/6,9).

⁵³ Muzeul Militar Național – Depozitul de Arheologie (un fragment provenit din săpătura condusă de Cristian Vlădescu și Romeo Avram); Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 238, pl. 1/7.

⁵⁴ Muzeul Militar Național – Depozitul de Arheologie (un fragment provenit din săpătura condusă de Cristian Vlădescu și Romeo Avram); Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 238, pl. 1/8.

⁵⁵ Benea 1996, p. 91–93; 303, fig. 9A:1.

⁵⁶ Muzeul Militar Național – Depozitul de Arheologie (un fragment provenit din săpătura lui Romeo Avram); Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 238, pl. 1/11.

⁵⁷ Benea 2000, p. 435, fig. 1:1.

⁵⁸ Suceveanu 2000, p. 173–174, pl. 84:7.

⁵⁹ Brukner 1981, p. 185, pl. 163:69.

⁶⁰ Kelemen 1990, p. 177–178, fig. 7:6,7.

⁶¹ Kăpitan 1972, p. 248, fig. 4.

⁶² Panella 1973, p. 596; Panella 1970, pl. XXXIX/544.

⁶³ Vilvorder, Symonds, Rekk 2000, p. 481, fig. 3:1.

⁶⁴ Robinson 1959, p. 106, pl. 28, M 237.

⁶⁵ Slane 2000, fig. 14f.

⁶⁶ Martin 2000, p. 429, fig. 1:4.

⁶⁷ Hayes 1983, p. 155, fig. 25:26.

⁶⁸ Zeest 1960, p. 114, nr. 79b, pl. XXXIII.

Fragmentele de baze pot fi clasificate în trei tipuri (fiecare având subtipuri în funcție de forma cilindrică sau tronconică a piciorului). În secțiunea magistrală de la *Histria* au fost descoperite trei tipuri de asemenea baze.

Tipul 1

Unicul exemplar încadrabil în acest tip are piciorul de formă cilindrică, curbată spre interior.

Catalog

4. Amforă (fragmentară, bază)⁶⁹. Ardere primară uniformă, oxidantă, pastă semifină, culoare gălbui-roșcată. Degresanți: particule mici și medii de calcit și oxizi de fier, sporadic mică. Fund inelar. Dimensiuni: DF = 62 mm, DMP = 68 mm, H = 42 mm. *Histria* 2001, sector BEM, S 1, c 2–3, -1,25 – 1,40 m, nr. 163, pl. 20, pl. 1/4.

Tip: Kapitan 1972, tip 2; Peacock & 1986, tip 47.

Cronologie: sfârșitul secolului al II-lea – prima jumătate a secolului al III-lea p. Chr.

Fragmente de baze de acest tip au fost descoperite la *Romula*⁷⁰, unde au fost datate la sfârșitul secolului al II-lea și în prima jumătate a secolului al III-lea.

Tipul 2

Următoarele trei baze de amforă au forma cilindrică, pasta de culoare cărămidie, complet arsă și diametrul de aproximativ 80 mm. Acestea se încadrează în același tip cu fragmentele superioare prezentate la numerele 2 și 3 din catalog.

Catalog

5. Amforă (fragmentară, fund)⁷¹. Ardere primară neuniformă, oxidantă, pastă semifină, poroasă, culoare cărămidie la exterior și cărămidie închis la exterior. Caneluri exterioare pe picior. Degresanți: particule mici și medii de calcit. Fund inelar. Dimensiuni: DF = 82 mm, DMP = 96 mm, H = 75 mm. *Histria* 2001, sector BEM, S 1, c 3, -1,60 m, nr. 180, pl. 1/5.

6. Amforă (fragmentară, bază)⁷². Ardere primară neuniformă, oxidantă, pastă grosieră, poroasă, culoare roșie, fără decor. Angobă orange – roșcată la exterior. Degresanți: pietricele mici, particule medii de calcit, cuarț și oxizi de fier. Fund inelar. Dimensiuni: DF = 72 mm, DMP = 84 mm, H = 67 mm. *Histria* 2001, sector BEM, S 1, c 2, -1,30 m, nr. 62, pl. 1/6.

⁶⁹ Planșa nr. 3/4.

⁷⁰ Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 234, pl. 2:20–21.

⁷¹ Planșa nr. 3/5.

⁷² Planșa nr. 3/6.

7. Amforă (fragmentară, bază)⁷³. Ardere primară uniformă, oxidantă, pastă semifină/grosieră, poroasă, aspră la pipăit, culoare cărămizie-roșcată, fără decor. Degresanți: particule mari de cuarț, calcit, pietricele mici și nisip. Fund inelar. Dimensiuni: DF = 82 mm, DMP = 111 mm, H = 150 mm. Histria 2001, sector BEM, S 1, c 2, -0,50 m, nr. 9, pl. 1/7.

Tip: Kapitän 1972, tip 2; Peacock & 1986, tip 47; Kelemen 1990, tip 21; Suceveanu 2000, tip LIX/6.

Analogii selective: Topoleanu 2000, p 140, pl. XLIV/358.

Cronologie: sfârșitul secolului al II-lea – începutul secolului al IV-lea p. Chr.

Exemplare asemănătoare au fost descoperite la Jidava⁷⁴, Colonești-Mărunței⁷⁵ și *Ampelum*⁷⁶. Ele au fost datate la sfârșitul secolului al II-lea p. Chr. și în prima jumătate a secolului al III-lea p. Chr. (Jidava), în secolele II–III p. Chr. (*Ampelum*), respectiv de la mijlocul secolului al III-lea p. Chr. până la începutul secolului al IV-lea p. Chr. (Colonești-Mărunței). O amforă cu bază asemănătoare a fost descoperită în *Italia (Ostia)*⁷⁷.

Tipul 3

Alte trei fragmente sunt tronconice, pasta de culoare orange și diametrul maxim de aproximativ 80 mm.

Catalog

8. Amforă (fragmentară, bază)⁷⁸. Ardere primară uniformă, oxidantă, pastă semifină, culoare orange deschisă. Degresanți: pietricele, particule medii de calcit, oxizi de fier și mică. Dimensiuni: DF = 81 mm, DMP = 81 mm, H = 50 mm. Histria 2001, sector BEM, S 1, c 3, -0,90 m, nr. 110, pl. 1/8.

9. Amforă (fragmentară, bază)⁷⁹. Ardere primară uniformă, oxidantă, pastă semifină, culoare orange-deschisă. Degresanți: pietricele (maxim 2 mm), particule medii de calcit, oxizi de fier și mică. Fund inelar. Dimensiuni: DF = 82 mm, DMP = 82 mm, H = 58 mm. Histria 2001, sector BEM, S 1, c 1–2, -0,95 m, nr. 121, pl. 1/9.

⁷³ Planșa nr. 3/7.

⁷⁴ Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 238, pl. 2/22.

⁷⁵ Bichir 1984, p. 39, pl. XXV:11; Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 238, pl. 2:23.

⁷⁶ Lipovan 1994, p. 229, pl. II:4; Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 238, pl. 2:24.

⁷⁷ Panella 1970, pl. XXXIX/545.

⁷⁸ Planșa nr. 3/8.

⁷⁹ Planșa nr. 3/9.

10. Amforă (fragmentară, bază)⁸⁰. Ardere primară uniformă, oxidantă, pastă semifină, culoare orange închis. Degresanți: particule mici și medii de cuarț, calcit, mică și oxizi de fier. Fund inelar. Dimensiuni: DF = 81 mm, DMP = 81 mm, H = 39 mm. Histria 2001, sector BEM, S 1, c 2–3, -1,25 -1,40 m, nr. 156, pl. 1/10.

Tip: Kapitän 1972, tip 2; Peacock & 1986, tip 47.

Cronologie: sfârșitul secolului al II-lea – începutul secolului al IV-lea p. Chr.

Fragmente asemănătoare au fost descoperite la Jidava⁸¹ și *Romula*⁸². Ele au fost datate între sfârșitul secolului al II-lea p. Chr. și începutul secolului al IV-lea p. Chr.⁸³. Exemplare similare au fost găsite în *Pannonia (Aquincum)*⁸⁴, în *Britannia (Colchester)*⁸⁵ și în *Italia (Capo Ognina)*⁸⁶.

Ultimul fragment se încadrează, cel mai probabil, în acest tip cu bază tronconică.

Catalog

11. Amforă (fragmentară, picior fără bază)⁸⁷. Ardere primară uniformă, oxidantă, pastă semifină, ușor zgrunțuroasă la pipăit, culoare orange închis. Degresanți: particule dense și mici de calcit și mică și medii de oxizi de fier. Fund inelar. Dimensiuni: DF = 64 mm, DMP = 128 mm, H = 102 mm. Histria 2001, sector BEM, S 1, c 3, -1,60 m, nr. 174, Pl. 1/11.

ABREVIERI

BEM = *Basilica extra muros*;

c = caroul;

DM = diametrul maxim (pentru obiectele ceramice, altele decât vase);

DMG = diametrul maxim la gură;

DF = diametrul fundului;

DMP = diametrul maxim păstrat;

GrM = grosime maximă (pentru obiectele ceramice, altele decât vase);

H = înălțimea păstrată a fragmentului ceramic;

S = secțiunea.

BIBLIOGRAFIE

Abadie-Reynal 1989 – C. Abadie-Reynal, *Les amphores protobyzantines d'Argos*, în *Recherches sur la ceramique byzantine*, 1987 (1989), p. 47–56.

⁸⁰ Planșa nr. 3/10.

⁸¹ Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 238, pl. 2/25–27.

⁸² Negru, Bădescu, Avram 2003a, p. 238, pl. 2/28–31.

⁸³ Bichir 1984, p. 107–108.

⁸⁴ Kelemen 1990, p. 181, fig. 8:20.

⁸⁵ Vilvorder/Symonds/Rekk 2000, p. 481, fig. 3:2.

⁸⁶ Kăpitan 1972, p. 248, fig. 4.

⁸⁷ Planșa nr. 3/11.

- Angelescu 1998 – Mircea V. Angelescu, *Ceramica*, în Suceveanu. Al, *Fântânele. Contribuții la studiul vieții rurale în Dobrogea romană*, București, 1998, p. 217–234, pl. VII–XXIV.
- Ardeț 1993 – A. Ardeț, *Le municipes romaine de Tibiscum*, La Politique éditiltaire dans les provinces de l'Empire Romain, Actes du 1er Colloque Roumano-Suisse, Deva 1991, Cluj-Napoca, 1993, p. 83–89.
- Ardeț 1996 – A. Ardeț, *Considération sur les amphores romaines de Tibiscum*, Omaggio a Dinu Adameșteanu, Cluj-Napoca, 1996, p. 165–167.
- Baumann 1995 – Victor Henrich Baumann, *Așezări rurale antice în zona gurilor Dunării. Contribuții arheologice la cunoașterea habitatului rural (sec. I–IV p. Chr.)*, Tulcea, 1995.
- Baumann 2003 – Victor Henrich Baumann, *Noi săpături de salvare în așezarea rurală antică de la Telița – Amza (jud. Tulcea)*, Peuce S. N. 1 (14), p. 155–232.
- Benea 1996 – Doina Benea, *Dacia sud – vestică în secolele III–IV*, Timișoara, 1996.
- Benea 2000 – Doina Benea, *Les amphores de Tibiscum. Les relations commerciales entre la Dacie et les territoires de la Méditerranée orientale*, RCRF Acta 36, Abingdon, p. 435–438.
- Bichir 1984 – Gheorghe Bichir, *Geto-dacii din Muntenia în epoca romană*, București, 1984.
- Bjelajac 1996 – Ljiljana Bjelajac, *Amfore gornjo mejiskog Podunavia*, Beograd, 1996.
- Bogdan-Cătănciu, Barnea 1979 – Ioana Bogdan-Cătănciu, Al. Barnea, *Ceramica și descoperiri mărunte*, în *Tropaeum Traiani, I* (coord. Ion Barnea). Biblioteca de Arheologie, XXXV, București, 1979, p. 177–266.
- Brukner 1981 – Olga Brukner, *Rimska keramika u Jugosloveskom delu Provincije Donje Panonije*, Dissertationes et monographiae, 24, 1981, Beograd.
- Carignani, Pacetti 1989 – A. Carignani, F. Pacetti, *Anfore tardo-antiche dagli scavi del Palatino*, în *Amphores romaines et histoire économique*, 1986 (1989), p. 610–615.
- Daševskaja 1991 – O. D. Daševskaja, *Pozdnie skij v Kr'mu*, ArheologijaSSSR, 1–7, 1991.
- Dyczek 1996 – P. Dyczek, *Novae. Une forteresse de la Première Légion Italique. Remarques concernant les amphores romaines aux Ier–IIIe siècles ap. J.-C.*, Revue des archéologiques et historiens d'art de Louvain, 29, Louvain-la-Neuve, 1996, p. 23–40.
- Dyczek 1999 – P. Dyczek, *Amfory rzymskie z obszaru dolnego Dunaju. Dystrybucja amfor i transportowanych w nich productów w I–III w. po Chr.*, Warszawa, 1999.
- Empereur, Picon 1989 – J.-Y. Empereur, M. Picon, *Les régions de production d'amphores impériales en Méditerranée Orientale*, în *Amphores romaines et histoire économique: dix ans de recherches*, Collection de l'École Française de Rome, 114, Paris-Roma, 1986 (1989), p. 223–248.
- Falkner 1999 – R. K. Falkner, *The pottery*, în A. G. Poulter, R. K. Falkner, J. D. Shepherd, *Nicopolis ad Istrum: A Roman to Early Byzantine city. The pottery and glass*, London, 1999, 55–296.
- Hárshegyi 2004 – P. Hárshegyi, *Roman amphorae from the civil town of Brigetio / Szöny-Vásárter 1992 – 2001*, ComArchHung, 2004, p. 113–121.
- Hayes 1983 – J. W. Hayes, *The Villa Dionysos Excavation, Knossos: The Pottery*, The Annual of the British School at Athens 78, 1983, p. 97–169.
- Ionescu, Georgescu 1997 – M. Ionescu, N. C. Georgescu, *Cercetări periegetice în teritoriul callatian*, SCIVA 48, 2, 1997, p. 155–175.
- Kapitan 1972 – G. Kapitan, *Le amfore del relitto romano di Capo Ognina (Siracusa)*, AmphRom, 10, 1972, 243–252.
- Kelemen 1990 – M. Kelemen, *Roman Amphorae in Pannonia*, III, ActaArchHung, 42, 1–4, 1990, p. 147–194.
- Košelenko, Kruglicova, Dolgorukov 1984 – G. A. Košelenko, I. T. Kruglicova, V. S. Dolgorukov, *Antičnye Gosudartsva Severnogo Pričernomor'ja*, Arhologija SSSR, 1984.
- Kuzmanov, Salkin 1992 – Gheorghe Kuzmanov, A. Salkin, *Antični amfori akvatorijata na Cernomorskato kraibrežie na ložna Dobrudja*, IzvestijaVarna, 28, 1992, p. 27–61.
- Laubenheimer 1990 – F. Laubenheimer, *Le temps des amphores en Gaule. Vins, huiles, et sauces*, 1990, Paris.
- Lemaître 2000 – S. Lemaître, *Les importations des amphores de Méditerranée orientale à Lyon au IIIe siècle ap. J.-C.*, RCRF Acta 36, Abingdon, 2000, p. 467–476.
- Lipovan 1994 – I. T. Lipovan, *Amfore, chiupuri și urcioare romane de la Ampelum*, Apulum 31, 1994, p. 227–239.
- Lungu, Bounegru, Avram 1990 – Virgil Lungu, Octavian Bounegru, Alexandru Avram, *Cercetările arheologice din așezările romane de la Cogelac*, Pontica 23, 1990, p. 161–175.
- Lusuardi Siena 1977 – S. Lusuardi Siena, *Appunti su alcune tipi di anfore lunensi*, în *Methodes classiques et methodes formelles*, 1974 (1977), p. 207–230.
- Martin 2000 – A. Martin, *Amphorae at Olympia*, RCRFActa 36, 2000, p. 427–433.
- Martin 2005 – A. Martin, *Pottery at Ostia (4th to 8th centuries). The evidence from the Aar-Dai excavations*, RCRF Acta 39, Abingdon, 2005, p. 127–132.
- Negru, Bădescu, Avram 2003a – Mircea Negru, Alexandru Bădescu, Romeo Avram, *Amfore de tip Kapitan II în Dacia romană*, CA, 12, 2003, p. 231–240.
- Negru, Bădescu, Avram 2003b – M. Negru, Al. Bădescu, R. Avram, *Kapitan II amphorae in Roman Dacia*, RCRFActa, 38, Abingdon, 2003, p. 209–214.
- Nicolauo, Empereur 1986 – I. Nicolauo, J. Y. Empereur, *Amphores Rhodiennes du Musee de Nicosie*, BCH 1986.
- Nubar 1970 Nubar Hamparțumian, *Șantierul arheologic Histria. Sectorul basilica extra muros*, MCA 9, 1970, p. 191–199.
- Nubar 1971 – Nubar Hamparțumian, *Contribuții la topografia cetății Histria în epoca romano-bizantină. Considerații generale asupra necropolei din sectorul bazilicii „extra muros”*, SCIV 22, 2, 1971, p. 199–215.
- Opaïț 1980 – Andrei Opaïț, *Considerații preliminare asupra amforelor romane și romano-bizantine din Dobrogea. Considerații preliminare asupra ceramicii romane de la Troesmis*, Peuce 8, 1980, p. 291–327.
- Opaïț 1991a – A. Opaïț, *Ceramica din așezarea și cetatea de la Independența (Murighiol) în secolele V î.e.n. – VII e.n.*, Peuce, 10, 1991, p. 133–182 (vol. I), p. 165–216 (vol. II).
- Opaïț 1991b – A. Opaïț, *Ceramica*, în A. Opaïț, M. Zahariade, Gh. Poenaru-Bordea, Cristina Opaïț, *Fortificația și așezarea romană târzie de la Babadag – Topraichioi, V*, *Ceramica*, Peuce 10, 1991, vol. I, p. 211–269; vol. II, 219–283.
- Opaïț 1996 – A. Opaïț, *Aspecte ale vieții economice din provincia Scythia (secolele IV–VI p. Chr.). Producția ceramicii locale și de import*, București, 1996.
- Outschar 1993 – Ul. Outschar, *Ephesische Amphoren*, in *Materialien und Berichte des ÖAI*, 5 (1993).
- Panella 1970 – Cl. Panella, *Le Anfore, Ostia II*, Studi Miscellanei 16, 1970, 102–156.

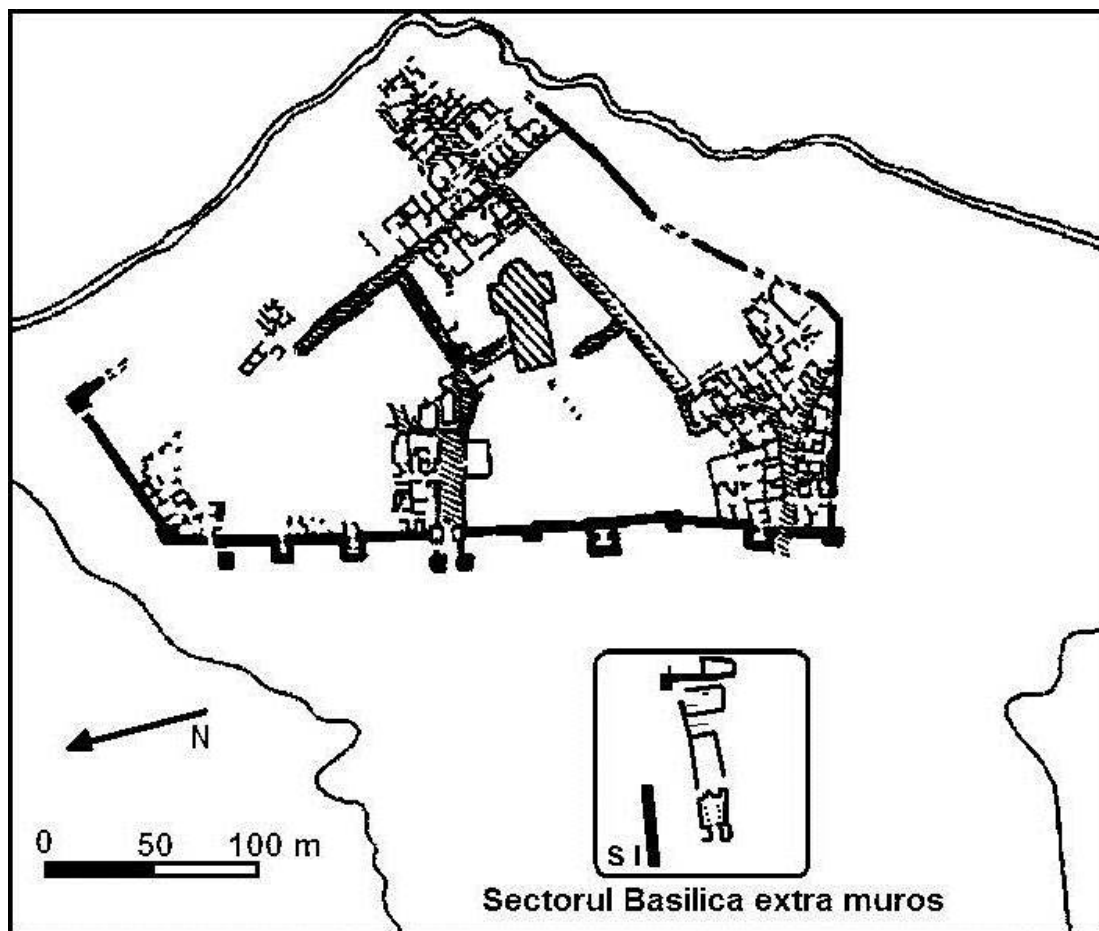
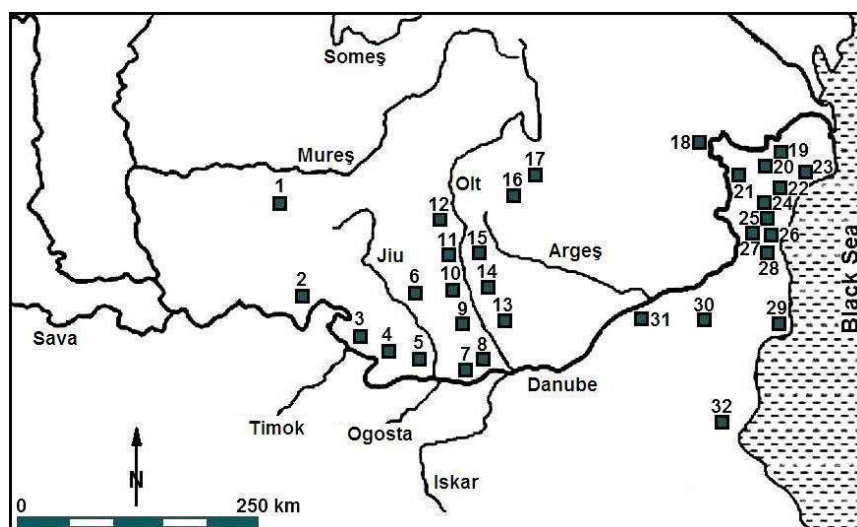
- Panella 1972 – Cl. Panella, *Annolazioni in margine alle stratigrafie delle terme ostiensi del Nuotatore*, în *Recherches sur les amphores romaines*, 1972, p. 69–106.
- Panella 1973 – Cl. Panella, *Le Anfore*, Ostia III, Studi Miscellanei 21, 1973, 460–633.
- Panella 1989 – Cl. Panella, *Le anfore italiche del II secolo D. C.*, în *Amphores romaines et histoire économique*, 1986 (1989), p. 139–178.
- Paraschiv 2006 – D. Paraschiv, *Amfore romane și romano-bizantine în zona Dunării de Jos (sec. I – VII)*, Iași, 2006.
- Peacock, Williams 1986 – D. P. S. Peacock, D. F. Williams, *Amphorae and the Roman Economy. An introductory Guide*, London-New York, 1986.
- Popescu 1957 – Em. Popescu, *Șantierul arheologic Histria. Sectorul de la vest de zidul de incintă din valul al III-lea*, MCA 4, 1957, p. 16–24.
- Popescu 1994 – Em. Popescu, *Les antiquités paléochrétiennes d'Histria, Christianitas daco-romana*. Florilegium studiorum, București, 1994, p. 306–396.
- Popilian 1974 – Gh. Popilian, *Contribution à la typologie des amphores romaines découvertes en Oltenie (IIe – IIIe siècles de n. e.)*. Dacia N. S. 18, p. 137–146.
- Popilian 1976 – Gh. Popilian, *Ceramica romană din Oltenia*, Craiova, 1976.
- Reynolds 2004 – P. Reynolds, *The Roman pottery from the Triconch Palace*, în R. Hodges, W. Bowden, K. Lako (eds.), *Byzantine Butrint: Excavations and Surveys 1994 – 99*, Oxford, p. 224–269.
- Riley 1979 – J. A. Riley, *The coarse pottery from Benghazi*, în J. A. Lloyd (ed.), *Excavations at Siidi Krebish Bengazi (Berenice) II*, Tripoli, 1979, p. 91–467.
- Robinson 1959 – H. S. Robinson, *The Athenian Agora V, Pottery of the Roman Period. Chronology*, Princeton, New Jersey, 1959.
- Rusu-Bolindeț, Bădescu 2005 Viorica Rusu-Bolindeț, Al. Bădescu, *Sectorul Basilica extra muros*, SCIVA 54–56, 2003–2005, p. 103–130.
- Sanie 1981 – S. Sanie, *Civilizația romană la est de Carpați și romanitatea pe teritoriul Moldovei (secolele II î. e. n. – III e. n.)*, Iași, 1981.
- Scorpan 1975 – C. Scorpan, *Ceramica romano-bizantină de la Sacidava*, Pontica, 8, 1975, p. 263–313.
- Scorpan 1976 – C. Scorpan, *Origini și linii evolutive în ceramica romano-bizantină (sec. IV–VII) din spațiul mediteranean și pontic*, Pontica 9, 1976, p. 155–185.
- Scorpan 1977 – C. Scorpan, *Contribution à la connaissance de certains types céramiques romano-bizantins (IVe-VIIe siècles) dans l'espace istro-pontique*, Dacia N.S. 21, 1977, p. 269–297.
- Slane 2000 – Kathleen Warner Slane, *East-West trade in fine wares and commodities: the view from Corinth*, RCRF Acta 36, Abingdon, 2000, p. 299–312.
- Stângă 1998 – Ion Stângă, *Viața economică la Drobeta în secolele II-VI p. Chr.*, București, Bibliotheca Thracologica XXVI, 1998, 270 p. + 112 pl.
- Suceveanu 1982 – Al. Suceveanu, *Les Thermes Romains (= Histria VI)*, Bucarest-Paris, 1982.
- Suceveanu 2000 – Al. Suceveanu, *La céramique romaine des Ier-IIIe siècles ap. J.-C. (=Histria X)*, Bucarest, 2000.
- Tomber, Dore 1998 – R. Tomber, J. Dore, *The National Roman Fabric Reference Collection*, London, 1998.
- Topoleanu 2000 – Fl. Topoleanu, *Ceramica romană și romano-bizantină de la Halmyris (sec. I–VII d. Ch.)*, Tulcea, 2000.
- Vilvorder, Symonds, Rekk 2000 – F. Vilvorder, R. P. Symonds, S. Rekk, *Les amphores orientales en Gaule septentrionale et au sud-est de la Grand-Bretagne*, RCRF Acta, 36, 2000, p. 477–486.
- Williams, Zervos 1983 – Ch. K. Williams, O. H. Zervos, *Corinth 1981: East of Theater*, Hesperia 52, 1 p. 1–32 + 12 pl.
- Zeest 1960 – I. B. Zeest, *Keramičeskaja Tara Bospora*, MIA 83, 1960.

ILUSTRAȚIE

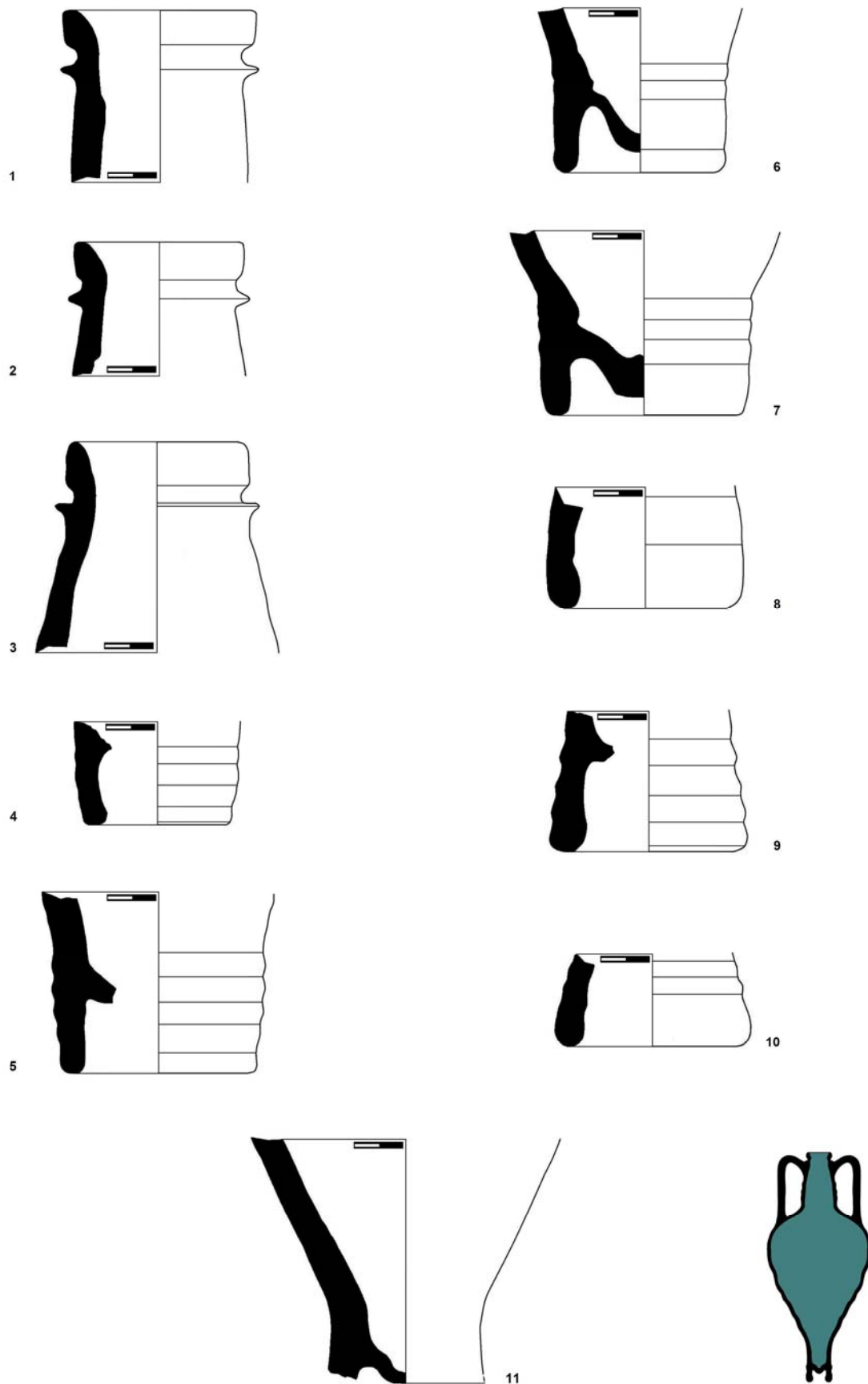
- Pl. 1. Planul general al Histriei și poziționarea sectorului *Basilica extra muros*.
- Pl. 2. Harta descoperirilor de pe teritoriul României: 1 – *Tibiscum*; 2 – *Dierna*; 3 – Gârla Mare; 4 – Izîmșa; 5 – Cioroiul Nou; 6 – Răcari; 7 – Orlea; 8 – *Sucidava*; 9 – Slăveni; 10 – *Romula*; 11 – Enoșești – *Acidava*; 12 – Stolniceni – *Buridava*; 13 – Gresia; 14 – Crâmpoia; 15 – Colonești-Mărunței; 16 – Jidava; 17 – Râșnov; 18 – Barboși; 19 – *Aegyssus*; 20 – Telița – Amza; 21 – *Troesmis*; 22 – Plopu; 23 – *Halmyris*; 24 – Babadag – Topraichioi; 25 – Slava Rusă; 26 – *Histria*; 27 – Fântânele; 28 – Cogealac; 29 – *Tomis*; 30 – *Tropaeum Traiani*; 31 – *Sacidava*; 32 – Arsa.
- Pl. 3. Amfore de tip Kăpităn II descoperite la Histria (Sectorul *Basilica extra muros*).

PLATES

- Pl. 1. General plan of Histria and the position of the Sector *Basilica extra muros*.
- Pl. 2. Map of the discoveries of the Amphoras Kăpităn II type on the territory of Romania: 1 – *Tibiscum*; 2 – *Dierna*; 3 – Gârla Mare; 4 – Izîmșa; 5 – Cioroiul Nou; 6 – Răcari; 7 – Orlea; 8 – *Sucidava*; 9 – Slăveni; 10 – *Romula*; 11 – Enoșești-*Acidava*; 12 – Stolniceni-*Buridava*; 13 – Gresia; 14 – Crâmpoia; 15 – Colonești-Mărunței; 16 – Jidava; 17 – Râșnov; 18 – Barboși; 19 – *Aegyssus*; 20 – Telița – Amza; 21 – *Troesmis*; 22 – Plopu; 23 – *Halmyris*; 24 – Babadag-Topraichioi; 25 – Slava Rusă; 26 – *Histria*; 27 – Fântânele; 28 – Cogealac; 29 – *Tomis*; 30 – *Tropaeum Traiani*; 31 – *Sacidava*; 32 – Arsa.
- Pl. 3. Amphoras Kăpităn II type discovered at Histria in the sector *Basilica extra muros*.

Pl. 1. Planul general al Histriei și poziționarea sectorului *Basilica extra muros*.

Pl. 2. Harta descoperirilor de pe teritoriul României: 1 – *Tibiscum*; 2 – *Dierna*; 3 – Gârla Mare; 4 – Izîmșa; 5 – Cioroiul Nou; 6 – Răcari; 7 – Orlea; 8 – *Sucidava*; 9 – Slăveni; 10 – *Romula*; 11 – Enoșești – *Acidava*; 12 – Stolniceni – *Buridava*; 13 – Gresia; 14 – Crâmpoia; 15 – Colonești-Măruntăi; 16 – Jidava; 17 – Râșnov; 18 – Barboși; 19 – *Aegyssus*; 20 – Telița – Amza; 21 – *Troesmis*; 22 – Plopu; 23 – *Halmyris*; 24 – Babadag – Topraichioi; 25 – Slava Rusă; 26 – *Histria*; 27 – Fântânele; 28 – Cogeaalac; 29 – *Tomis*; 30 – *Tropaem Traiani*; 31 – *Sacidava*; 32 – Arsa.

Pl. 3. Amfore de tip Kapitän II descoperite la Histria (Sectorul *Basilica extra muros*).